

SUOMENHEVOSEN AMMATINVAIHTO

- Ravurista ratsuksi

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Mustiala, työn kansituspäivä

Elisa Relander

Koulutusohjelma
Paikkakunta

Maaseutuelinkeinojen ko
Mustiala

Työn nimi

Suomenhevosen ammatinvaihto – ravurista ratsuksi

Tekijä

Elisa Relander

Ohjaava opettaja

Terhi Thuneberg

Hyväksytty

____.____.20____

Hyväksyjä

MUSTIALA
Maaseutuelinkeinojen ko

Tekijä	Elisa Relander	Vuosi 2011
Työn nimi	Suomenhevosen ammatinvaihto – ravurista ratsuksi	

TIIVISTELMÄ

Työssä selvitetään ravurin uudelleen kouluttamista ratsuksi ja ammatinvaihdon mahdollisuuksia sekä ongelmia suomenhevosella.

Teoriaosuudessa käsitellään suomenhevosen historiaa ravurina ja ratsuna, sekä vertaillaan hieman ratsu- ja ravihevosen rakennetta. Työssä perehdytään myös hevosen ratsukoulutukseen yleensä ja asioihin, joita tulee ottaa huomioon erityisesti koulutettaessa entistä ravuria ratsuksi.

Tutkimusosuudessa selvitetään haastattelututkimuksen avulla ratsuammatilaisten mielipiteitä suomenhevosravurin soveltuvuudesta ratsuksi sekä koulutuksen ongelmakohdista.

Haastattelututkimuksen perusteella suomenhevosravuri on koulutettavissa ratsuksi lähes aina. Hevosen rakenne, askellajien puhtaus ja luonne ratkaisevat sen, miten pitkälle entinen ravihevonen on koulutettavissa. Parhaimmat yksilöt yltyvät hyvällä koulutuksella suomenhevoisten kansalliselle tasolle kilpailemaan kärkisijoista. Mitä pidempi raviura hevosella on takanaan, sitä vaikeampaa on ratsuksi soveltuminen vinouden, jäykkyyden ja lihaksiston uudelleen muokkaamisen takia.

Suomenhevosravureiden kasvattajien ja omistajien tietoisuutta olisi lisättävä, jotta ravurit siirtyisivät ratsukäyttöön nopeammin ja ravurit perusratsukoulutettaisiin mieluiten jo ennen ratsuksi myyntiä. Ratsukoulutus nostaa hevosen myyntihintaa ja ennen kaikkea ehkäisee ongelmia, joita kouluttamaton ex-ravuri voi osaamattomissa käsissä aiheuttaa.

Avainsanat Suomenhevonen, ravihevonen, ratsu, ratsastus, koulutus, hevonen

Sivut 17 s. + liitteet 1 s.

MUSTIALA

Degree programme in Agriculture and Rural industries

Author	Elisa Relander	Year 2011
Subject of Bachelor's thesis	Career change of a Finnhorse – from trotter to a riding horse	

ABSTRACT

This thesis examines the re-training of harness racing horses to riding horses, the opportunities and the problems in the career change of a Finnish horse.

The theoretical part deals with the history of Finnish horse in riding and in trotting. It also compares a little the conformation of saddle and harness horse. One part focuses on training of a riding horse in general, and issues to consider particularly when training a former trotter.

The research part includes an interview research, where professional riders share opinions about how Finnish trotters suit into riding and the problems that may occur in the training.

According to the research, it is possible to train the horse for riding almost every case. The structure of the horse, purity of gaits and the horse's character defines how far a former race horse is to be trained. The best specimens will reach a good education at the national level of Finnish horses to compete in top positions. The longer the horse has been a trotter, the harder it is to fit in riding, because of the stiffness and muscle re-editing.

The awareness of the breeders and owners of harness racing horses should be increased to allow trotters career changing sooner and schooling trotters into riding would ideally be done before they are sold to a riding purpose. Training the horse in riding increases the selling price and, above all, prevents the problems that the untrained ex-trotter can cause in unskilled hands.

Keywords Finnhorse, trotting horse, riding horse, riding, training, horse

Pages 17 p. + appendices 1 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	YLEISTÄ SUOMENHEVOSESTA	2
2.1	Historiaa	2
2.2	Kantakirja	3
3	SUOMENHEVONEN RAVURINA	4
3.1	Ravien historiaa	4
3.2	Suomenhevosravurin rakenne.....	4
4	SUOMENHEVONEN RATSUNA	6
4.1	Ratsastuksen historiaa	6
4.2	Suomenhevosratsun rakenne	7
5	RAVURIN KOULUTUS RATSUKSI	8
5.1	Miksi suomenhevosravureita tulisi ratsukouluttaa?.....	8
5.2	Nuoren ratsuvarsan ratsukoulutus.....	9
5.3	Ratsastuksen aloitus entisellä ravurilla	10
5.4	Haasteita entisen ravurin ratsukoulutuksessa	10
5.5	Millainen on hyvä kouluttaja?	11
6	HAASTATTELUTUTKIMUS	13
6.1	Tutkimuksen toteutus ja tulokset	13
6.1.1	Ex-ravuriratsun tärkeimmät ominaisuudet.....	13
6.1.2	Yleisimmät ongelmat suomenhevosravurin ratsukoulutuksessa.....	14
6.1.3	Ravurin ja ravitaustattoman suomenhevosen ratsukoulutuksen erot.....	14
6.1.4	Entisen ravurin perusratsukoulutuksen kesto ja kustannus.....	14
6.1.5	Suomenhevosravurin käyttö ratsuna.....	15
7	HAASTATTELUTUTKIMUKSEN TULOSTEN YHTEENVETO	16
	LÄHTEET	17
Liite 1	Haastattelukysymykset	

1 JOHDANTO

Suomenhevon on maamme ainoa alkuperäinen hevosrotu, joka maatalouden koneellistumisen myötä tarpeettomana uhkasi hävitä kokonaan. Sen arvostus on kuitenkin noussut ja se on saanut paikan yhä useamman hevosihmisen sydämessä nimenomaan monipuolisuutensa, nöyryytensä ja rehellisyytensä ansiosta. Suomenhevon on maailman nopeimpia kylmäverirotuja ja onkin pitkälti juuri raviurheilun ansiota, että se on välttynyt sukupuuttoon kuolemiselta. Sen suosio ja arvostus ratsuna on kasvanut pikkuhiljaa ja ratsukasvatus on alkanut tuottaa ryhdikkäämpiä ja suorituskykyisempiä suomenhevosia ratsukäyttöön.

Suurin osa suomenhevosista syntyy kuitenkin edelleen ravureiksi. Kaikista ei ole radoille, ja monesti suomenhevosen raviura loppuu lyhyeen esim. laukkaherkkyyden takia. Nämä ravureina epäonnistuneet hevoset päätyvät usein ratsuksi ja monipuolisena yleishevosrotuna suomenhevon on yleensä ratsukäyttöönkin hyvin soveltuva, ravitaustastaan huolimatta.

Monet ex-ravurit ovat luoneet varsin menestyksekkään uran ratsuna, ja etenkin esteratsastuksessa ravitaustaiset suomenhevoset ovat pärjänneet jopa ratsusukuisia paremmin. Suomenhevosravurin ammatinvaihto ei kuitenkaan ole aivan ongelmaton, eikä osaavan kouluttajan merkitystä voi liikaa korostaa.

Opinnäytetyössäni tutkin suomenhevosravurin soveltumista ratsuksi. Kerroin suomenhevosen historiaa sekä ravurina että ratsuna, ja vertailin näiden kahden jalostussuunnan rakenteita toisiinsa. Työssä perehdyn myös hieinan hevosen ratsukoulutukseen sekä siihen, mitä hyvältä kouluttajalta vaaditaan. Tutkimusosuudessa haastateltavana on kolme ratsuammattilaista, jotka kertovat ammatinvaihdon yleisimpiä ongelmakohtia sekä ratsuksi soveltumisen kannalta tärkeitä ominaisuuksia suomenhevosella.

2 YLEISTÄ SUOMENHEVOSESTA

Suomenhevonen on ainoa alkuperäinen suomalainen hevosrotu. Se on keskikokoinen, hyväryhtinen ja melko vankka sekä luonteeltaan nöyrä, yhteistyöhaluinen ja pyrkivä.

Rotumääritelmän mukaan suomenhevonen on monipuolinen yleishevonen. Se on maailman nopeimpia kylmäverirotuja ja vetää painoonsa nähden suurempia kuormia kuin raskaat työhevosrodut. Nykyään sitä käytetään yhä enemmän harraste- ja kilparatsuna ratsastuksen eri lajeissa. Valjakkoajossa suomenhevonen on saavuttanut jopa kansainvälistä menestystä kilpailujen lämminverisiä hevosia vastaan. (Peltonen, Maijala & Perttunen 2007, 65.)

Suomenhevosia on maassamme kolmasosa koko hevosmäärästä, eli runsaat 19 000 (Peltonen ym. 2007, 67).

2.1 Historiaa

Suomalaisen hevosen tunnettu historia on noin tuhannen vuoden mittainen. Historiansa aikana suomalainen hevonen on sopeutunut ja jalostettu maamme olosuhteisiin ja ihmisten tarpeisiin. Se on ollut työjuhta ja työkaveri maatiloilla, tärkeä siirtymis- ja kuljetusväline pitkien välimatkojen Suomessa sekä ainutlaatuinen sotilashevonen.

Suomalaiseen hevoseen on vaikuttanut pohjoiseurooppalainen metsähevonen. Metsähevoset olivat sopeutuneet erilaiseen ympäristöön ja uhkiin kuin aroilla eläneet ja kehittyneet hevoset. Metsähevosen jälkeläisistä kehittyikin verkkaisempia ja hitaampia kuin arohevosten. Risteytyksien myötä suomenhevosen kehitykseen vaikuttivat mm. eurooppalaiset, baltialaiset ja venäläiset hevosrodut varsinkin 1600–1800-luvuilla. Koska suomenhevosten kokonaismäärät 1800-luvulla olivat n. 200 000, jäi kartanoiden yksittäisten vierasrotuisten hevosten vaikutus suomenhevoscantaan melko vähäiseksi.

1800-luvun lopulla päätettiin ryhtyä jalostamaan suomalaista hevosta puhtaana rotuna. Valtio hankki ruununoriita, jotka sijoitettiin eri puolille maata. Ruununoriit valittiin koon ja ravinopeuden perusteella. (Peltonen & Saastamoinen 2007, 9-11)

Vuonna 1894 Turkuun perustettiin Hevoskasvatusyhdistys Hippos, jonka tavoitteena oli luoda ”tyypillinen, kookas, vankkarakenteinen, vireäluontoinen ja hyväliikkeinen maalaishevonen” (Tutustu suomenhevoseen 2006, 9.).

2.2 Kantakirja

Suomenhevosen kantakirja perustettiin 1907 ja sen tavoitteena oli ”maan oloihin ja etupäässä maataloustarkoituksiin soveltuvan kotimaisen hevosrodun kehittäminen puhtaan siitoksen periaatteita noudattamalla”. Kantakirjanpito oli valtion maataloushallituksen vastuulla (Suomenratsut ry). Aluksi jalostus oli lähinnä ulkomuotojalostusta ja vieraiden rotupiirteiden karsimista, mutta suorituskokeet otettiin käyttöön jo 1920-luvulla. Suomenhevosen jalostusvalinnan tavoitteina ovatkin siitä lähtien olleet hyvä suorituskypsy, luonne, liikkeet ja rakenne (Suomen Hippos ry).

1924 eriytettiin työhevonen ja armeijan käyttöön (lähinnä ratsuksi) tarkoitettu kevyempi yleishevonen omiin kantakirjoihinsa. Vuonna 1965 armeijan hevostarpeen vähennyttyä yleishevoscantakirja muutettiin juoksijakan- takirjaksi.

Vuonna 1970 valtio luopui kantakirjan pidosta ja tehtävä siirtyi Suomen Hippos ry:lle. Samoihin aikoihin suomenhevosen kantakirjaan perustettiin työ- ja juoksijahevossuuntien lisäksi myös ratsu- ja pienhevossuunnat vastaamaan uuden ajan tarpeita. (Tutustu suomenhevoseen 2006, 10.)

3 SUOMENHEVONEN RAVURINA

Suomenhevosta jalostetaan nykyään neljälle suunnalle: juoksijaksi, ratsuksi, työhevoseksi ja pienhevoseksi. Jalostuksen tavoitteena on kasvattaa suorituskykyisiä kestäviä ja terveitä hevosia, joilla on käyttötarkoitukseensa sopiva luonne ja rakenne.

Raviurheilu on suosittu ja seurattu urheilulaji, johon suomenhevonen tuo oman kansallisen vivahteensa. Raveja seuraa vuosittain 800 000 katsojaa ja lajin parissa on n. 50 000 aktiivista harrastajaa ja hevosenomistajaa (Peltonen ym. 2007, 69–70).

Yli 75 % suomenhevosista on raviurheilun käytössä (Tutustu Suomenhevoseen. 2006, 33.).

3.1 Ravien historiaa

Ravikilpailutoiminta on saanut alkunsa talvisista kirkkomatkoista, kun paluumatkalla kokeiltiin tiellä tai järven jäällä kenen hevonen on nopein. (Peltonen ym. 2007, 68)

Ensimmäiset valtionajot pidettiin vuonna 1865 Hämeenlinnassa hevosenkengän muotoisella radalla. Valtionajot jatkuivat yhtäjaksoisesti 73 vuoden ajan, lukuunottamatta kansalaissotaa vuonna 1918. Yksityisin varoin oli kustannettu jäällä pidettyjä kilpa-ajoja ainakin 1800-luvun alusta, ja ensimmäiset yleiset ravikilpailut käytiin Viipurissa 1862. (Tutustu suomenhevoseen 2006,)

Raviurheilun keskusjärjestö Suomen Ravirengas perustettiin 1919 johtavien raviseurojen toimesta ja 1924 pidettiin ensimmäiset kuninkuusajot Lahdessa. Totopelit käynnistyivät vuonna 1928, kun ensimmäiset totoravit pidettiin Helsingin pohjoissataman jäällä. (Suomenratsut)

Kuninkuusravit ovat suomenhevosten suurin ja tärkein kilpailu ja siitä on tullut yksi maamme suurimmista kesätapahtumista yli 50 000 katsojallaan. Kuninkuusravit järjestetään vuosittain eri paikkakunnilla ja siinä kilpailevat oriit ja tammät kuningas- ja kuningatarritteleistä kolmella eri matkalla (2100, 1609 ja 3100m) kahden päivän aikana. (Peltonen ym. 2007, 71)

3.2 Suomenhevosravurin rakenne

Aluksi hevoset olivat raskasmuotoisia peltotyöhevosia. Päämäärätietoinen juoksijajalostus aloitettiin 1960-luvulla, kun hevosta ei enää tarvittu maatalan töihin. Nykyisin suomenhevosjuoksija on rakenteeltaan kevytmuotoinen, mutta kuitenkin lihaksikas ja melko pitkärunkoinen ja –jalkainen. Juoksijahevossuunnalle kantakirjattavan hevosen tulee täyttää Suomen

Hippoksen ja jalostusvaliokunnan määäämät ravikilpailutulosten ja /tai jalostusindeksien vaatimukset. (Tutustu suomenhevoseen 2006, 12)

4 SUOMENHEVONEN RATSUNA

Suomenhevosta on ratsukäytössä nykyään yli 3000 ja niiden suosio ratsuna lisääntyy jatkuvasti. Suomenhevonen soveltuu hyvin koulu- este- ja kenttäkilpailuratsuksi. Valjakkoajossa ja matkaratsastuksessa se on menestynyt jopa kansainvälisellä tasolla. Suomenhevonen hyppää 120 cm esteraatoja ja kouluratsastuksessa se edistyy nopeasti he A tasolle. Parhaimmat yksilöt kilpailevat 130 cm esteradoilla ja vaativalla tasolla kouluratsastuksessa.

Suomenhevonen on erinomainen opetushevosena ratsastuskouluissa taustaisten liikkeiden ja luonteensa takia. Sitä käytetään paljon myös maasto- ja vaellusratsastuksessa sekä terapiahevosena. (Peltonen ym. 2007, 75–76)

4.1 Ratsastuksen historiaa

Raviurheiluun verrattuna ratsastuksella on Suomessa huomattavasti lyhyemmät perinteet. Ratsastus kuului upseerien koulutukseen 1700-luvulta lähtien ja siviilien säännöllinen ratsastusopetus alkoi maassamme 1800-luvun lopulla. (Peltonen ym. 2007, 74.)

Suomen rauhan ajan puolustusvoimiin perustettiin kolme ratsuväkirykmenttiä, mutta niihin tarvittavia ratsuja ei ollut tarpeeksi ja yksi rykmenteistä jouduttiin lopettamaan saman tien. Lämminveriratsujen ostamiseen ulkomailta ei ollut määrärahoja, eikä kotimainen siitostoiminta ollut riittävää. Suomenhevosta sen sijaan löytyi joka talosta, ja näin suomenhevosesta tuli suomalainen sotaratsu. Prikaatissa opetettiin ratsumiehet ratsastamaan ja samalla suomenhevosta opetettiin käyntiin, raviin, laukkaan, hyppäämään esteitä ja kulkemaan muodossa. Myös ratsastuskilpailuja järjestettiin varuskuntapaikkakunnilla ja kilpailijoiden pääjoukon muodostivat sotilasratsastajat. Hevosten käytöllä puolustusvoimissa itsenäisyyden alkuvuosikymmeninä olikin suuri merkitys ratsastustaidon ja hevosurheilun kehittymisen kannalta. (Pesonen, H. 2007, 99–103)

Sotien jälkeen suomenhevosen ratsukäyttö kuitenkin väheni, sillä siviilien ratsastuksen harrastus oli vähäistä ja ratsastuksen harrastajilla lämminveriset ratsut olivat haluttuja. Ulkomaisten ratsuhevosten ja ponien tuonti lisääntyikin voimakkaasti ratsastusharrastuksen suosion kasvaessa 1960- ja 1970-luvuilla, eikä suomenhevosta juuri arvostettu ratsuna. Pikkuhiljaa suomenhevosen koulutus ratsuksi kuitenkin lisääntyi 1970-luvulla aloitettujen omien kilpailuluokkien järjestämisen ja palkintotukien myötä. (Peltonen ym. 2007, 75)

Valtion hevosjalostuslaitoksella Ypäjällä alettiin jalostaa ja kouluttaa suomenratsuja laajassa mittakaavassa 1970-luvulla ja Ypäjän hevoset hallitsivatkin kilpailuissa suomenhevosluokkia ylivoimaisesti 1970- ja 1980-luvuilla. (Pystynen, V. 2007, 189)

Suomenhevosen ratsukäytön edistämiseksi perustettiin vuonna 1973 Suomenratsut ry, joka pyrkii nostamaan suomenhevosen arvostusta sekä ratsukäyttöä mm. lisäämällä kilpailumahdollisuuksia ja rohkaisemalla tavoitteellista kasvatusta. (Suomenratsut ry)

4.2 Suomenhevosratsun rakenne

1960-luvulla aloitettu juoksijajalostus kehitti työhevostyyppisestä raskaasta vetojuhdasta kevytrakenteisemmän urheiluhevosen. Tämä ulkomuoto soveltui paremmin myös ratsulle ja kevyempiä hevosia alkoi näkyä yhä enemmän myös ratsastuskentillä, vaikka itse ratsujalostus virisikin varsin hitaasti. (Pystynen, V. 2007, 188) 1970-luvulla Ypäjällä alkaneella suomenhevosratsujen jalostustyöllä päästiin nopeasti parissa sukupolvessa toivottuun tyyppiin, kaulanrakenteen ja liikkeiden paranemiseen. (Ojala, Peltonen & Saastamoinen 2007, 129)

Ratsuhevonen on ryhdikäs, pienipäinen, pitkäkaulainen ja viistolapainen. Sen säkä on selväpiirteinen, eikä runko ole kovin pitkä.

Ratsuhevossuunnalle kantakirjaan hyväksyttävän oriin tai tamman on suoritettava hyväksytysti kouluratsastuskoe, ellei se ole sijoittunut palkintosijoille kansallisissa ratsastus- ja valjakkoajokilpailuissa vähintään he B tason luokassa. Lisäksi sen on saatava hyväksytyt arvostelu sekä hyppykyvystä että ratsastettavuudesta ja sillä tulee olla puhtaat askellajit. Tamma voidaan hyväksyä kantakirjaan myös pelkän askellajiarvostelun ja ratsastettavuuskokeen perusteella. (Suomen Hippos ry)

Suomenhevosratsu on rakenteeltaan ravuria lyhytselkäisempi, pitkäkaulaisempi ja ryhdikkäämpi.

5 RAVURIN KOULUTUS RATSUKSI

Olen itse kouluttanut muutaman ravurin ratsuksi työskennellessäni ravitalilla useita vuosia. Ravureista minulla ei juuri ollut kokemuksia aiemmin, mutta ratsastusta olin harrastanut reilun kymmenen vuoden ajan. Aikaa koulutukseen meni luultavasti tuplasti ammattilaiseen verrattuna, mutta tuloksena oli mukavia harrastuskavereita ja aluetasolla pärjääviä kilpa-/harrasteratsuja. Kerronkin seuraavaksi ravurin ratsukoulutuksesta sekä omasta, että ammattilaisten näkökulmasta.

5.1 Miksi suomenhevostarvureita tulisi ratsukouluttaa?

Suurin osa suomenhevosista syntyy ravihevosiksi. Kaikki eivät kuitenkaan syystä tai toisesta päädy koskaan radoille, tai niiden raviura jää lyhyeksi. Hyvänkin suomenhevostarvurin ura loppuu viimeistään 16-vuotiaana, mutta terveellä hevosella saattaisi olla useita käyttövuosia vielä jäljellä. Useimmiten nämä raviuransa lopettaneet hevoset myydään ratsukäyttöön. Läheskään aina niitä ei kuitenkaan kouluteta ennen myyntiä ja myyntihinta jää alhaiseksi. Ostajaksi saattavat tällöin päätyä hevosista juurikaan tietämättömät vanhemmat, jotka ostavat hevosta kinuavalle lapselleen ex-ravurin ”kun se oli niin halpa”. Mahdollisimman kovaa juoksemaan opetettu kilpailukuntoinen ravuri ja ratsastuskoulun laiskoilla tuntihevosilla ratsastanut lapsi ei ole kovin turvallinen yhdistelmä. Lisäksi ravihevosen omistaja saattaa vilpittömästi kertoa hevosen olevan hyvä ratsu, jos se on kantanut ihmistä selässään. Ihmisen selässä pitäminen ei tietenkään kerro vielä mitään hevosen ratsunominaisuuksista saati osaamisesta, mutta mistäpä raviharrastaja voisi sen tietää asiaan perehtymättä.

Ravureiden ratsuksi kouluttamiseen liittyy paljon ennakkoluuloja ratsupiireissä, kuten että ravureilla on aina nelitahtinen tai muuten huono laukka ja että niistä ei voi eikä edes kannattaisi yrittää tehdä ratsuja. Moni suomenhevostarvuri on onneksi auttanut hälventämään näitä käsityksiä mm. pärjäämällä etenkin esteratsastuksessa jopa ratsusukuisia suomenhevosia paremmin (Vanha-Similä A. 2010). Ehkäpä ravitaustaisista suomenhevosista kannattaisi etsiä yksilöitä ratsujalostukseen, että saataisiin lisää hyppykykyä ratsupuolellekin.

Entisestä ravihevosesta voi saada kelpo ratsun, jopa ensimmäiseksi hevosiksi kokemattomallekin, mutta se olisi ensin koulutettava ammattilaisen tai ainakin suhteellisen osaavan ratsastajan toimesta. Yhä useammat ravihevosten kasvattajat ja omistajat ovatkin jo ymmärtäneet, että ratsukoulutettuna entinen ravuri on arvokas ja sen saa helpommin kaupaksi kuin kouluttamattoman. Jo pelkän peruskoulutuksen saaneen ex-ravurin hinta nousee useammalla tuhannella, joten koulutukseen käytetyt rahat saa kyllä takaisin. Kunnolla koulutetut ex-ravurit myös hälventäisivät rotuun kohdistuvia ennakkoluuloja ratsupiireissä ja lisääisivät suomenhevosen arvostusta ratsuna.

Ravurit ovat usein verrattain hyviä käsitellä, ne ovat tottuneet kuljettamiseen, hälinään ja erilaisiin hoitotoimenpiteisiin. Kunnollisella ratsukoulutuksella niistä saakin erinomaisia ratsuja ratsastuskouluihin, vaellustalleille ja vaikka terapiaratsuksi

Hevosen ratsuksi kouluttamiseen on melkein yhtä monta tapaa kuin on kouluttajakin. Koulutuksessa tärkeintä on johdonmukainen ja rauhallinen kouluttaja, joka osaa lukea hevosta ja kykenee muuttamaan ratsastustaan ja koulutustapojaan juuri sellaiseksi, mikä kyseisellä hevosella toimii parhaiten. Seuraavaksi esitetyt koulutustavat eivät siis ole ainoita ja oikeita, mutta kuitenkin ehkä niitä Suomessa yleisimmin käytettyjä.

5.2 Nuoren ratsuvarsan ratsukoulutus

Ravurin ratsukoulutuksessa noudatetaan samoja metodeja kuin ratsuvarsan koulutuksessa, mutta työntekoon tottuneella ravurilla ei varusteisiin totuttamiseen tarvitse juuri käyttää aikaa.

Ratsuhevosen koulutus voidaan aloittaa jo 1-2 -vuotiaana juoksuttamalla, irtohypyttämällä ja opettamalla hevonen ajolle. Irtohyppytyksessä hyppäminen tulee luonnolliseksi ja kehitetään eteenpäinpyrkimystä sekä tottelevaisuutta. Ajo-opetuksen myötä hevonen oppii tottelemaan kääntäviä ja hidastavia ohjasotteita. Juoksutuksessa hevonen totutetaan satulaan ja se oppii suulliset käskyt raviin, laukkaan ja hidastamiseen.

Sisäänratsastus tehdään ratsuhevosvarsoilla yleensä 3-vuotis keväänä työskentelemällä kolme neljä kertaa viikossa lyhyitä 15–20 min pätkiä. (Suomenratsut ry) Aluksi ratsastuskertojen on hyvä olla lyhyitä ja riittää että hevonen kantaa ratsastajaa muutaman kierroksen. Vähitellen käyntityöskentelyä voidaan lisätä ja ottaa mukaan myös ravia ja laukkaa. (Talakivi 1977,323) Ensimmäiseksi opetettavat avut ovat liikkumaan pyytävät ja hidastavat avut. Hevoselle on jo juoksutuksen ja ajamisen yhteydessä tullut tutuksi eteen ajavat ääniavut, sekä ohjien tai liinan tekemä pidäte. Pidätteen yhteydessä kannattaa käyttää samaa ääniapua kuin juoksuttaessa, samoin eteenpäin ratsastaessa ääniapu yhdessä pohkeen kanssa auttaa hevosta yhdistämään avut haluttuun toimintoon. (Aminoff, C. 2003, 138) Seuraavaksi opetetaan kääntävät avut. Hevonen tulisi opettaa kääntymään pohkeen ja painon avulla, kääntymistä voi aluksi auttaa johtavan ohjasotteen avulla. Kun hevosella pystytään ratsastamaan suunnan vaihtoja ja ympyröitä, voidaan sille opettaa myös sivulle vievät avut. (Tibblin, B. 1993, 67–69)

Laidunloman jälkeen 3-vuotis syksyllä voidaan ratsastusaikoja pidentää 30–45 minuuttiin ja mukaan otetaan puomeja käynnissä ja ravissa. 4-vuotiaana aloitetaan säännöllisempi työnteko, tehdään kuntoharjoittelua maastossa, kehitetään eteenpäinpyrkimystä ja tottelevaisuutta sekä aloitetaan ratsastajan kanssa hyppäminen. (Suomenratsut ry)

5.3 Ratsastuksen aloitus entisellä ravurilla

Myös ravihevosta ratsuksi kouluttaessa voi käyttää apuna juoksutusta ja irtohypytystä. Hevoselle on eduksi oppia kulkemaan liinassa ympyrällä ja laukkaamaan jo ennen selkäännousua. Sivuohtia käyttämällä saadaan hevosta ohjattua liikkumaan oikealla tavalla. (Sulkala, K. 2003, 160–161)

Jos ravurilla ei ole koskaan ratsastettu, on hyvä käyttää apulaista tai apulaisia ensimmäisillä selkäännousukerroilla pitämään hevosta kiinni ja auttamaan ratsaille nousemisessa. Oman kokemukseni mukaan ratsastamattomat ravurit ovat joskus erityisen herkkiä kyljistään, joten pohkeen kanssa kannattaa olla aluksi varovainen. Myös rauhallisen pysähdyksen opetteluun joutuu ravureilla käyttämään yllättävän paljonkin aikaa, niitähän kärryjen edessä harvemmin pysäytellään muuten kuin vasta lenkin jälkeen valjastuspaikalla. Kärryjen kyytiin noustaan usein vauhdissa, ja ex-ravuri usein yrittääkin lähteä liikkeelle kesken selkäännousun, eli ennen kuin ratsastaja on ehtinyt kunnolla satulaan. Rauhassa seisomista ratsaille noustessa kannattaa siis harjoitella vaikka avustajan kanssa.

Koulutuksen voi aloittaa ratsastamalla isolla ympyrällä käyntiä, ravia ja pysähdyksiä. Ympyrällä hevosta on helpompi opettaa taipumaan ja taivutelu on jäykille ex-ravureille tärkeää (Tikka 2003, 17.)

5.4 Haasteita entisen ravurin ratsukoulutuksessa

Asettuminen ja taipuminen on ex-ravurille aluksi vaikeaa jäykkyyden takia, kun aisojen välissä on ollut pakko kääntyä runko suorana. Oman kokemukseni mukaan sisäpohkeen ymmärtäminen helpottaa asetuksen opettamista, koska yleensä entinen ravuri luulee asetuksen tarkoittavan koko hevosen kääntymistä pelkän pään kääntämisen sijaan. Tämän vuoksi itse opetin ravurille sisäpohkeen väistämisen melko aikaisessa vaiheessa, jolloin oli helpompi saada hevonen taipumaan ympyrällä ilman, että ympyrä pienenee koko ajan. Pohkeen väistämistä opetin ensin maasta käsin, ja kun hevonen ymmärsi, että kylkeen painaminen tarkoittaa sivulle menemistä, se yleensä ymmärsi sen myös selästä suhteellisen nopeasti.

Uudet asiat opetetaan aina ensin käynnissä ja vasta kun asia sujuu käynnissä, siirrytään nopeampiin askellajeihin.

Haasteellista on myös saada entisen ravurin ravi rauhalliseksi. Hevosen tulisi oppia ravaamaan tahdissa ja pienin askelin ja takajalkojen liikkeen tulisi suuntautua enemmän mahan alle sitä mukaa kun se oppii liikkumaan kootumpana. Ravihevosethan juoksevat potkimalla jaloilla taaksepäin, joten tässäkin kohtaa ne joutuvat oppimaan uuden työskentelytavan. Hyvän ravin tekemiseen saattaakin ravurilla mennä kauan aikaa ja kouluttajan on oltava kärsivällinen. Puolipidätteet, väistöt ja puomiharjoitukset saavat hevosen kiinnittämään enemmän huomiota takajalkoihinsa (Sulkala 2003, 164–165).

Laukkaaminen on yleensä suomenhevosravurille suhteellisen helppoa opettaa, sillä laukkaherkkyyttä ei ole saatu niiltä jalostuksella vielä kovin hyvin karsittua.

Ensimmäisillä kerroilla laukkaa nostettaessa voidaan hevosen tasapainoa yrittää horjuttaa, jolloin hevonen vahingossa nostaa laukan. Tämä onnistuu usein parhaiten reippaasta ravista kaarteessa tai kulmassa (Sulkala 2003, 166).

Laukan noustessa on varottava vetämästä hevosta suusta ja muistettava kehua äänellä, vaikka nosto ei tapahtuisikaan aluksi kovin kauniisti. Pääasia on että hevonen ymmärtää laukan olevan sallittua ja jopa toivottavaa. Laukannoston yhteydessä on alusta asti muistettava antaa oikeat avut, jotta hevonen oppii yhdistämään avut askellajiin. (Tikka 2003, 18) Laukannostoja kannattaa tehdä paljon, koska ne kehittävät hevosen tasapainoa ja saavat sen takajalat toimimaan paremmin jolloin laukan laatu paranee (Sulkala 2003, 166).

Myös puomityöskentely ja hyppääminen auttavat laukan kehittämiseen. Itse aloitinkin pienten esteiden hyppäämisen melko aikaisessa vaiheessa koulutusta, sillä ne auttoivat laukannoston harjoittelua ja sen ymmärtämistä. Entiset ravurit useimmiten pitivät esteiden hyppäämisestä, joten se teki työnteosta hevosille mukavaa ja mielekkäämpää.

5.5 Millainen on hyvä kouluttaja?

Suomenhevosen koulutuksessa ja valmennuksessa on tärkeää ottaa huomioon hevoselle jo opetetut asiat. Näin pystytään etenemään johdonmukaisesti sekä ihmisen ja hevosen välinen ymmärtämys säilyttäen.

Hevosen kouluttaminen onnistuu parhaiten palkitsemalla hyvistä suorituksista ja tekemällä huonot suoritukset epämukaviksi. Palkitsemisen ajoitus on oppimisen kannalta erityisen tärkeää, jotta hevonen pystyisi yhdistämään palkinnon oikeaan suoritukseen. Palkitsemisen täytyy tapahtua jo muutaman sekunnin kuluttua halutusta reaktiosta, sillä puolen minuutin jälkeen hevonen elää jo uutta tilannetta. Hyvä kouluttaja on tarpeeksi herkkä tunnistaakseen helposti hevosen reaktiot apuihin ja palkitsee sitä jo hyvästä yrityksestä, vaikkei suoritus vielä olisikaan täydellinen. Ratsastajalta vaaditaan myös hyvää tasapainoa, koordinaatiota ja tunneherkkyyttä kyetäkseen mukautumaan hevosen liikkeisiin sekä antamaan ymmärrettäviä apuja.

Suomenhevoset ovat luonteeltaan yhteistyöhaluisia ja yrittävät yleensä aina parhaansa. Ne ovat kooltaan pienehköjä, eivätkä reagoi ongelmatilanteissa yhtä rajusti kuin isot puoliveriratsut ja ovat siksi helpompia hallita. Näiden ominaisuuksiensa ansiosta suomenhevosen kouluttaminen saattaa onnistua hieman kokemattomaltakin ratsastajalta, jolla kuitenkin on riittävä tasapaino ja tarvittava herkkyyys uusien asioiden opettamiseen.

Huolellinen kouluttaja ottaa aina huomioon hevosen vireystilan ja helpottaa tarvittaessa yksittäistä harjoitusta tai valmennusohjelmaa lisäämällä lepopäiviä tai kevyiden harjoitusten määrää. Hevosen motivaatiota saa pidettyä yllä myös riittävän monipuolisilla harjoituksilla. (Hyypä & Hagner 2007, 211)

6 HAASTATTELUTUTKIMUS

6.1 Tutkimuksen toteutus ja tulokset

Työn idea lähti liikkeelle vuosina 2009 - 2010 toteutetusta suomenhevosen verkostohankkeesta Tulevaisuuden suomenhevonen. Tavoitteena oli selvittää suomenhevosravurien ”uusiokäytön” mahdollisuuksia ratsuna. Ammatinvaihdon edellytyksiä sekä siihen liittyviä ongelmia selvitin pienimuotoisessa haastattelututkimuksessa ja haastateltaviksi valittiin Suomenhevosen verkostohankkeenkin yhteydessä luennoineet Meija Lahtinen, Tiina Kajanus sekä Pauliina Haataja. Haastateltavat ovat kaikki hevosalan ammattilaisia, pitäneet omaa ratsastustallia ja suorittaneet hevosalan tutkintoja (mm. hevosenhoitaja, ratsastuksenohjaaja/-opettaja). Kaikki myös omaavat kokemusta useista ravurista ratsuksi projekteista. Haastattelut tehtiin puhelimitse.

6.1.1 Ex-ravuriratsun tärkeimmät ominaisuudet

Haastattelussa ex-ravurin tärkeimmiksi ominaisuuksiksi ratsuksi sopeutumisen kannalta korostettiin luonnetta, rakennetta sekä puhtaita askellajeja. Rakenteeltaan hevosen tulisi olla lyhytrunkoinen sekä ryhdikäs. Luonteen tulisi olla positiivinen ja miellyttämisenhaluinen, ei hermostunut tai kuumma eikä liian arka. Aremmasta saattaa tosin tulla hyvä kilpahevonen esim. esteille (varovainen), mutta tuntikäyttöön arka hevonen ei sovi. Askellajien tulisi olla puhtaat ja liikkumisen tietynlailla kevyttä eli ”maasta irtoavaa”.

Ratsukäyttöä/-koulutusta haittaaviksi ominaisuuksiksi lueteltiin epäpuhtaat askellajit kuten passikäynti, peitsiravi ja nelitahtinen laukka. Rakenteista ongelmallisemmiksi koettiin vahva etupainoisuus, pitkä runko, lyhyt kaula, pysty lapa, käyrät kintereet, sekä peräänannossa liikkumisen estävät jyrkät leukaperät. Eräs haastateltava kuitenkin totesi, että ravurit ovat nykyään rakenteeltaan sporttisia sekä kevyitä, ja sopivatkin siksi yleensä paremmin myös ratsukäyttöön kuin esim. raskaat ja pitkäselkäiset työhevoset. Luonteeltaan hermostuneiden ja kuumien hevosten kerrottiin olevan vaikeita kouluttaa ja lisäksi hankalia myydä eteenpäin. Myös raisut oriit soveltuvat huonosti ratsukäyttöön. Isojen jalkavammojen, esim. jännevamma, todettiin yleensä estävän niin ravi- kuin ratsukäytönkin.

Kaksi haastateltavaa oli sitä mieltä, että kaikista ex-ravureista on ratsuksi. Asia erikseen on sitten se, millä tasolla. Heidän mielestään ratsun, joka kantaa selässään ja jolta löytyy kaasua, jarru sekä ratti, saa mistä tahansa entisestä ravurista.

6.1.2 Yleisimmät ongelmat suomenhevosravurin ratsukoulutuksessa

Yleisimpiä ongelmia suomenhevosravurin ratsukoulutuksessa olivat haasteltavien mukaan vinous ja jäykkyys, joka aiheutuu kärryjen ja sekin kanssa juoksemisesta. Mitä kauemmin hevonen on tehnyt raviuraa, sitä hankalampaa sopeutuminen ratsukäyttöön on, johtuen juuri vinoudesta, jäykkyydestä sekä mahdollisista jalkavammoista. Haastateltavan mukaan olisikin toivottavaa, että ravurin ura ymmärrettäisiin lopettaa mahdollisimman ajoissa, jos näyttää siltä, ettei se ota onnistuakseen.

Ex-ravurien kanssa toimivat ja niitä ”kouluttavat” kokemattomat ihmiset, tuli esiin melko yleisenä ongelmana.

Sopivan kuolaimen löytäminen kovasuiseille ex-ravurille saattaa olla aluksi vaikeaa. Tulisi löytää kuolain, jolla hevonen toimii parhaiten, eli jolla sen saa varmasti pysähtymään, mutta myös herkistettyä pehmeämmille avuille ja pienillekin pidänteille.

Entistä ravuria ratsuksi kouluttaessa täytyy olla varovainen, ettei työskentele alussa liikaa, sillä lihakset kipeytyvät herkästi. Vaikka ravitreenissä olleella hevosella on hyvä kunto, joutuu se ratsastuksessa käyttämään eri lihaksia kuin kärryjen edessä, joten lihakset saattavat kipeytyä yllättävän helposti.

Haastateltavien mielestä laukan löytäminen suomenhevosella ei ole vaikeaa, mutta sen työstäminen pyöreäksi ja rauhalliseksi vie aikaa.

6.1.3 Ravurin ja ravitaustattoman suomenhevosen ratsukoulutuksen erot

Ex-ravurien ja ravitaustattomien suomenhevosten ratsukoulutus ei haasteltavien mukaan juuri eroa toisistaan. Molempien kanssa on aloitettava alusta, rakennettava uudet lihakset ja opittava uudet asiat. Yleensä ratsuvarsat opetetaan ajolle ennen ratsukoulutusta, joten lähtöasetelmat ovat sitenkin hyvin samankaltaiset.

Hyväksi puoleksi ravihevosilla luettiin se, että niillä on parempi kunto ravitreenistä johtuen ja ne ovat vanhempia, joten niillä pääsee harjoittelemaan alussa hieman enemmän ja pidempään. Niitä on myös käsitelty paljon, ne ovat siis yleensä hyviä käsitellä ja esim. maastoilu on niille tuttua jo kärryajoilta. Huonona puolena mainittiin se, että vääristä liikkumistavoista (kuten vinous ja ”kaula nurinpäin”-kulkeminen) pois opettamiseen kuluu aikaa.

6.1.4 Entisen ravurin perusratsukoulutuksen kesto ja kustannus

Suomenhevosravurin peruskoulutus ratsuksi (helppo C-B tasolle) kestää haastateltavien kokemusten mukaan n. 4 kk. Koulutuksen kesto riippuu paljon yksilöstä sekä lähtökohdista. Ihan perusasioiden oppiminen (käynti, ravi, laukka, pohkeen väistäminen) onnistuu erään haastateltavan mukaan

jo 2 kk:n aikana. Todettiin myös, että aikaa vievää on rakentaa peruskunto ja lihakset uusiksi, ei niinkään yksittäisten temppujen oppiminen. Koulutuksen arveltiin maksavan 500 – 750 €/kk riippuen lähinnä tallivuokrasta, joka taas vaihtelee paljon paikkakunnittain ja vuodenajankin mukaan (vrt. laidunpaikka kesällä tai tallipaikka maneesitalilla talvella).

6.1.5 Suomenhevosravurin käyttö ratsuna

Haastateltavat totesivat, että entisistä ravureista löytyy ratsuja moneen käyttöön. Niistä on saatu hyviä kilparatsuja aina suomenhevosten kansallisten luokkien kärkeen asti, mutta myös luotettavia ja tasaisia tunti- sekä harrasteratsuja. Haastateltavien mukaan onkin hevosen luonteesta ja liikkeistä kiinni, tuleeko siitä kilpa- vai tuntiratsu. Vanhemmilla tai paljon ajetuilla hevosilla saattaa olla terveysongelmia, jotka rajoittavat ratsukäyttöä.

Ex-ravureita haastateltavat suosittelivat kenelle tahansa, mutta jos ei itse ole tarpeeksi kokenut ja koulutustaitoinen, on hevonen syytä viedä ammatilaiselle koulutettavaksi.

7 HAASTATTELUTUTKIMUKSEN TULOSTEN YHTEENVETO

Jokaisesta suomenhevosenravurista voi saada ratsun, joka kantaa ihmisen selässä, liikkuu eteenpäin, pysähtyy ja kääntyy ratsastajan pyynnöstä. Hevosen luonne, liikkeet ja rakenne määräävät tai rajoittavat sitä, minkä tasoisen ratsun ex-ravurista voi saada. Jos hevonen on terve ja se omaa sopivan luonteen, rakenteen ja liikkeet, voi siitä osaavan kouluttajan käsissä tulla erinomainen kilparatsu jopa suomenhevosten kansalliselle tasolle asti.

Rakenne, luonne sekä askellajit ovatkin tärkeimmät ominaisuudet tarkastellessa ex-ravurin ratsuksi soveltumista. Hyvän ratsun tulisi olla positiivinen ja nöyrä luonteeltaan, rakenteeltaan lyhytrunkoinen sekä ryhdikäs, ja sillä tulisi olla kolme puhdasta askellajia. Joissakin tapauksissa nöyrä ja miellyttämisenhaluinen luonne voi kompensoida hieman puutteellisempaa rakennetta tai askellajeja. Myös raviuran pituus vaikuttaa ratsuksi soveltumiseen.

Ratsukäyttöön huonosti soveltuvia ovat luonteeltaan arat, kuumat tai hankalat hevoset, rakenteeltaan pitkärunkoiset ja etupainoiset sekä peitsaavat tai nelitahtisen laukan omaavat hevoset. Mitä pidempi raviura hevosella on takana, sen vaikeampaa on ammatinvaihdos ja lihaksiston uudelleen muokkaaminen.

Ennen kaikkea ex-ravurin tulisi tietysti olla terve, koska jos sillä on jokin ravikäytön estävä vamma, se harvemmin kestää ratsukäyttöäkään.

Ex-ravurin ratsukoulutus ei eroa nuoren remontin kouluttamisesta paljoakaan. Vaikka ravurit ovat paljon käsiteltyjä sekä tottuneita varusteisiin ja työntekoon, on niillä opittavanaan uudet käskyt ja uusi tapa liikkua, kuten ratsukoulutettavilla ratsuvarsoillakin. Entinen ravuri eroaa ratsuvarsasta sillä, että ravurin kanssa voi alussa työskennellä enemmän, koska se on vanhempi ja jo tottunut työntekoon. Tosin lihakset, joita ratsastuksessa tarvitaan, ovat eri lihaksia kuin kärryjä vetäessä, joten ratsuttajan on varottava kipeyttämästä hevosta liiallisella työnteolla. Entisellä ravurilla ratsukoulutuksessa ongelmia tuottavat jäykkyys ja vinous, jotka kärryjen edessä ja sekini kanssa juokseminen on aiheuttanut. Ravihevonen on tottunut juoksemaan kitarautaan ja ohjille painaen, joten sen suun herkistäminen pidätteille vaatii oikean kuolaimen ja ratsastajalta herät kädet.

Suomenhevosenravurin peruskouluttaminen ratsuksi kestää ammattilaisella n. 4 kuukautta. Koulutuksen kesto riippuu kuitenkin paljon lähtökohdista ja on yksilöllistä, toiset oppivat nopeasti ja toiset hitaammin. Perusapujen ja ”temppejen” oppiminen ei kestä kauaa, mutta aikaa vievää on peruskunnon ja lihasten uudelleen rakentaminen. Ex-ravurin koulutus ammattilaisella maksaa paikkakunnasta riippuen 500 - 750 €/kk.

LÄHTEET

- Aminoff, C. 2003. Ratsuhevosen käsittely ja koulutus. Teoksessa: Nieminen, V. (toim.) Hevosen käsittely ja käyttäytyminen. Art House Oy. Helsinki.
- Hyypä, S. & Hagner, K. 2007. Suomenhevosen valmentaminen, opetus ja koulutus. Teoksessa: Saastamoinen M. (toim.) Suomenhevonen. Gummerus. Jyväskylä.
- Ojala, M., Peltonen, T. & Saastamoinen, M. 2007. Suomenhevosen jalostus. Teoksessa: Saastamoinen M. (toim.) Suomenhevonen. Gummerus. Jyväskylä.
- Peltonen, T., Maijala, K. & Perttunen, E. 2007. Monipuolinen suomenhevonen – nykypäivää ja tulevaisuutta. Teoksessa: Saastamoinen M. (toim.) Suomenhevonen. Gummerus. Jyväskylä.
- Peltonen, T. & Saastamoinen, M. 2007. Suomenhevosen alkuperä ja historia – kehittyminen omaksi roduksi. Teoksessa: Saastamoinen M. (toim.) Suomenhevonen. Gummerus. Jyväskylä.
- Pesonen, H. 2007. Armeijan heinissä. Teoksessa: Pesonen, H., Hankimo, O., Pystynen, V. & Pesonen, R. (toim.) Liinaharja. Otava. Keuruu.
- Pystynen, V. 2007. Suomenhevonen ratsuna. Teoksessa: Pesonen, H., Hankimo, O., Pystynen, V. & Pesonen, R. (toim.) Liinaharja. Otava. Keuruu.
- Sulkala, K. 2003. Ravurista ratsuksi. Teoksessa: Nieminen, V. (toim.) Hevosen käsittely ja käyttäytyminen. Art House Oy. Helsinki
- Suomen Hippos ry. Suomenhevosen jalostusohjesääntö. www-lähde. http://www.hippos.fi/hippos/jalostus_ja_kasvatus/jalostusohjesaannot/jalostusohjesaantopdf/jalohje_sh_net.pdf
- Suomenratsut ry. www-lähde. www.suomenratsut.fi
- Talaskivi, S. 1977. Ratsuhevosen koulutus. Teoksessa: Suomalainen hevoskirja. Hevoset ja Ratsastus. Otava. Keuruu.
- Tibblin, B. 1993. Ratsuhevonen, opas kouluttajalle. Otava. Keuruu.
- Tikka, T. 2003. Ammatti vaihtoon – ravurista ratsuksi. Hevosnomistaja – lehti 4/2003.

Tutustu Suomenhevoseen. 2006. Maa- ja metsätalousministeriö. Forssan kirjapaino.

Vanha-Similä, A. 2010. Suomenratsujen kuninkaalliset: ikäluokkakilpailujen vaikutuksesta suomenhevosratsun jalostuksen kehitykseen. Opinnäytetyö. Hämeen Ammattikorkeakoulu.

Haastattelukysymykset:

1. Millaisesta ex-ravurista on ratsuksi? (esim. luonne, rakenne, muut ominaisuudet)
2. Ominaisuuksia jotka estävät suomenhevosen ratsukoulutuksen tai –käytön?
3. Mitkä ovat yleisimmät ongelmat ravurin ratsutuksessa ja sen ratsuksi sopeutumises-
sa?
4. Miten ex-ravurin ratsukouluttaminen eroaa ravitaustattoman suomenhevosen ratsu-
tuksesta?
5. Kauanko kestää suomenhevosen peruskoulutus ratsuksi ja paljonko se maksaa?
6. Millaisen ratsun entisestä ravurista yleensä saa? (esim. harraste-, kilpa-, maasto-, tai
tuntiratsu)
7. Kenelle suosittelisit/et suosittelisi ex-ravuria?